

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Οδύσσεια» ζ 139 - 259

Τίτλος:

«Συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά»

Συγγραφή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΕΤΣΑΣ

Εφαρμογή: ΚΩΣΤΟΓΛΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά

Εφαρμογή σεναρίου

Κώστογλου Μαργαρίτα

Δημιουργία σεναρίου

Νικόλαος Πέτσας

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 12/1/2015 έως 27/1/2015

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Νέου Πετритσίου

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ομήρου, «Οδύσσεια» ι 139-259: «Συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά»

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Κοινωνική και πολιτική αγωγή

Κοινωνιολογία

Οικιακή οικονομία

Πληροφορική

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης:

Ερευνητική εργασία.

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα εκδηλώσεων με οθόνη προβολής

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο, Free Open eClass

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προκειμένου να υλοποιηθεί η προτεινόμενη διδακτική προσέγγιση, οι μαθητές πρέπει να έχουν ασκηθεί στη συγκρότηση ομάδων και στη συνεργασία μέσα σε αυτές. Επίσης, πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των ΤΠΕ (διερεύνηση στο διαδίκτυο, πλοήγηση σε λογισμικό). Ακόμη είναι απαραίτητο να θυμούνται στοιχεία που διδάχτηκαν σε προηγούμενες ενότητες, λ.χ. για την παρομοίωση, διότι θα χρειαστεί να τα αναγνωρίσουν στη συγκεκριμένη ενότητα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοδηγητικός και συμβουλευτικός. Ενθαρρύνει τους μαθητές, επιλύει απορίες, μεριμνά για την τήρηση της τάξης και την ομαλή πορεία διεξαγωγής του μαθήματος σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό. Ως αυτονόητη προϋπόθεση θεωρείται η εξοικείωσή του με τη χρήση των ΤΠΕ. Επίσης, ο διδάσκων πρέπει να έχει εντρυφήσει σε σύγχρονες παιδαγωγικές σε σχέση με τη Διδακτική των Μέσων όπως ο *Σχεδιασμός* (βλ. Cope & Kalantzis 2000).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Νικόλαος Πέτσας: «Συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά» Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Ομηρικά Έπη: «Οδύσσεια», Α΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν το κύριο θέμα της 11^{ης} Ενότητας, τη συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά, μέσω διαφορετικών οπτικών: ήθος προσώπων, αφηγηματικές τεχνικές, εκφραστικοί τρόποι, θεσμοί, αξίες, αντιλήψεις κ.λπ., με βάση την αρχή της ολιστικής θεώρησης της γνώσης. Παράλληλα, ενθαρρύνονται να συνεργαστούν μεταξύ τους και να δημιουργήσουν *μονοτροπικά* και *πολυτροπικά* κείμενα (κείμενα με εικόνες). Η συγκρότηση ομάδων από τους μαθητές, η ανάθεση συγκεκριμένων εργασιών, η παρουσίαση των αποτελεσμάτων, η συζήτησή τους στην τάξη και η αξιοποίηση των ΤΠΕ συντελούν στην ουσιαστική προσέγγιση του θέματος.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Πρόκειται για μια πρόταση διδασκαλίας, η οποία βασίζεται στη διδασκαλία σε ομάδες και υλοποιείται με εφαρμογή της λογικής του Σχεδιασμού “Design”, όπως αυτό εννοείται από την προσέγγιση των *πολυγραμματισμών* και της *πολυτροπικότητας* στην επικοινωνία (Cope & Kalantzis 2000, Kalantzis & Cope 2008, Kress & van Leeuwen 2001). Ο ρόλος του καθηγητή είναι υποβοηθητικός και εμπνευστικός στο πλαίσιο της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης των μαθητών, όπως αυτή διατυπώθηκε από τον Vygotsky (Vygotsky 1978). Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες, επιτελούν διαφορετικούς ρόλους, διερευνούν και ανακαλύπτουν τη γνώση σε ανοιχτό περιβάλλον μάθησης, ενώ διαμορφώνουν ένα τελικό προϊόν που συνιστά ένα νέο ψηφιακό πόρο, ο οποίος μπορεί να αναρτηθεί στο ιστολόγιο της τάξης στο διαδίκτυο. Κινούμαστε περισσότερο στον χώρο της *αόρατης παιδαγωγικής πρακτικής* (έμφαση στην πρωτοβουλία των μαθητών, στον διαφορετικό ρόλο του διδάσκοντος) παρά της

ορατής παιδαγωγικής πρακτικής (έμφαση στη μετάδοση της γνώσης) (βλ. Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012, 15-16). Δίνεται έμφαση στην ουσιαστική επικοινωνία και τη συνεργασία των μαθητών για την παραγωγή της γνώσης παρά στη μονόπλευρη μετάδοσή της από τον διδάσκοντα. Πραγματοποιείται στο σχολικό εργαστήριο πληροφορικής.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να βιώσουν τον οδυσειακό μύθο με τα προβλήματά του και τις λύσεις που δίνονται.
- Να γνωρίσουν τους ήρωες που υλοποιούν αυτόν τον μύθο, με τις νοοτροπίες και τις αξίες που εκφράζουν, το ήθος και τα κίνητρα της συμπεριφοράς τους: την τόλμη, την καρτερία και την πολυμήχανη νόηση του Οδυσσέα: τη χάρη, την ευγένεια, τη σύνεση, τη φιλόξενη διάθεση και την ευσέβεια της Ναυσικάς: έτσι, θα είναι σε θέση να ερμηνεύουν τη δράση των προσώπων και να παραβάλλουν τις αξίες και τις αρχές τους με σύγχρονες τάσεις και συμπεριφορές.
- Να γνωρίσουν, έστω σε γενικές γραμμές, την ιδεώδη όσο και ουτοπική κοινωνία των Φαιάκων μέσω της κοινωνικής και πολιτικής της οργάνωσης.
- Να κατανοήσουν ιδεολογικά στοιχεία μιας μακρινής εποχής, του 8^{ου} κυρίως αιώνα π.Χ., τα οποία είναι διαχρονικά, όπως η ανάγκη ως κίνητρο της ανθρώπινης δράσης, η αναγωγή της ανθρώπινης μοίρας στη θεϊκή βούληση, οι θεσμοί της φιλοξενίας και της ικεσίας ενταγμένοι σε θρησκευτικό πλαίσιο.
- Να αισθανθούν τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, όπως προβάλλει κυρίως στις δύο διεξοδικές παρομοιώσεις.
- Να συνειδητοποιήσουν τον έντονο ανθρωποκεντρισμό της «Οδύσειας», που αναδεικνύει τις ικανότητες του ανθρώπου, ο οποίος κερδίζει τη μοίρα του με

τον αγώνα του, αλλά και το ανθρωπιστικό της μήνυμα μέσω της εκδήλωσης σεβασμού και της έμπρακτης βοήθειας προς τον συνάνθρωπο, ιδιαίτερα τους ξένους, τους ικέτες και τους αδύναμους.

- Να μελετήσουν στοιχεία σχετικά με τα βιώματά τους, καθώς και με σύγχρονα θέματα (*αρχή βιωματικότητας*), κυρίως μέσω των διαθεματικών δραστηριοτήτων (π.χ. θέση της γυναίκας στην ομηρική και στη σύγχρονη εποχή), ώστε να αποκτήσουν γνώσεις για τη σύγχρονη πραγματικότητα, που θα τους χρησιμεύσουν για την κοινωνική τους ένταξη.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να δημιουργούν κείμενα *μονοτροπικά* και *πολυτροπικά* (κείμενα με εικόνες), προσαρμόζοντας το ύφος τους στην επικοινωνιακή περίσταση (εργασία για παρουσίαση ενώπιον των συμμαθητών και του καθηγητή).
- Να ασκηθούν στη χρήση του προφορικού λόγου.
- Να αξιολογήσουν τη χρήση της πρωτοπρόσωπης / διαλογικής / δραματικής αφήγησης ως βασικής αφηγηματικής τεχνικής του ομηρικού έπους.
- Να διαπιστώσουν και να τεκμηριώσουν τη σύνδεση του ύφους του λόγου του Οδυσσέα και της Ναυσικάς με τη σκιαγράφιση του χαρακτήρα τους.
- Να αντιληφθούν μέσω της ανάλυσης του λόγου του Οδυσσέα πώς η σοφά υπολογισμένη δομή (επιμέρους ενότητες, σειρά και έκταση της καθεμιάς, τρόπος σύνδεσης και συνοχής τους) συμβάλλει στην αποτελεσματικότητά του και στην επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

Στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού

- Να αντιληφθούν ότι τα στοιχεία που αφορούν τις νοοτροπίες, τις αξίες, το ήθος και τα κίνητρα της συμπεριφοράς των ανθρώπων παραμένουν διαχρονικά τα ίδια, οδηγώντας σε ανάλογη στάση, δράση και συμπεριφορές ανθρώπους διαφορετικών εποχών· η ανθρωπογνωσία του ποιητή της «Οδύσσειας» επιβεβαιώνει την, κατά τον W. Jaeger, «συνειδητοποίηση των καθολικών νόμων της ανθρώπινης φύσης».
- Να κατανοήσουν τη διαχρονικότητα ιδεολογικών και πολιτισμικών στοιχείων.
- Να συνειδητοποιήσουν την αλλαγή και τη διαφοροποίηση που υφίστανται αντιλήψεις και θεσμοί με την πάροδο του χρόνου σε διαφορετικές κοινωνίες.
- Να διαπιστώσουν τη διαχρονική εγγύτητα και την αγάπη του ανθρώπου προς τη φύση.

Στο πλαίσιο του νέου γραμματισμού

- Να ενσωματώσουν εργαλεία των ΤΠΕ στον Σχεδιασμό τους.
- Να αντιμετωπίζουν κριτικά τις πληροφορίες που αντλούν από το διαδίκτυο.
- Να αναπτύξουν γνωστικές δεξιότητες μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση και τη σημασία του νέου περιβάλλοντος γνώσης και κριτικής μάθησης τόσο για την κατανόηση του κόσμου, όσο και για την έκφραση των ατομικών τους κοινωνικών ταυτοτήτων.

Διδακτικές πρακτικές

Επιμέρους στόχοι ως προς τη μαθησιακή διαδικασία: με τις διδακτικές πρακτικές του συγκεκριμένου σεναρίου επιδιώκεται, αφενός σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- Να ασκηθούν οι μαθητές στην παρουσίαση του ήθους των προσώπων της ενότητας, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες *ομαδοσυνεργατικής μάθησης* συμπληρωματικά προς την *αρχή της αυτενέργειας*: καλούνται να υλοποιήσουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας μέσω της ένταξής τους σε μία ομάδα,

στο πλαίσιο της οποίας ανταλλάσσουν απόψεις και συνεργάζονται δημιουργικά.

- Να αναπτύξουν δεξιότητες *ολιστικής θεώρησης της γνώσης*, μελετώντας το εκάστοτε αντικείμενο μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες· για παράδειγμα, θα μπορούν να μελετήσουν την παρομοίωση σε ένα σύγχρονο λογοτεχνικό κείμενο και να τη συγκρίνουν με την ομηρική παρομοίωση.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ, τη συνδυαστική σκέψη, την ανάληψη ρόλων, την άσκηση της προφορικότητας.

Αφετέρου σε επίπεδο στάσεων:

- Να διακρίνουν στο κείμενο αξίες και αρχές που διακρίνουν τον ομηρικό άνθρωπο, ώστε να είναι σε θέση να ερμηνεύουν τη δράση των προσώπων, και να τις παραβάλλουν με σύγχρονες στάσεις και συμπεριφορές.
- Να μελετούν στοιχεία σχετικά με τα βιώματά τους, καθώς και με σύγχρονα θέματα (*αρχή της εγγύτητας στη ζωή*), κυρίως μέσω των διαθεματικών δραστηριοτήτων, ώστε να αποκτούν γνώσεις για τη σύγχρονη πραγματικότητα, που θα τους χρησιμεύσουν για την κοινωνική τους ένταξη· έτσι, το σχολείο δεν είναι αποκομμένο, αλλά προσεγγίζει την καθημερινή ζωή και στοχεύει σε αυτήν.
- Να γίνονται περισσότερο επικοινωνιακοί λόγω της ενθάρρυνσης και ανατροφοδότησης που δέχονται από τον διδάσκοντα κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το συγκεκριμένο σενάριο εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο ο ταλαιπωρημένος Οδυσσέας εισέρχεται στον κόσμο των ανθρώπων· αυτός είναι, άλλωστε, και ο λειτουργικός ρόλος της ραψωδίας ζ. «Ο προστατευόμενος της Αθηνάς ξεφεύγει επιτέλους από την ασφυκτική αγάπη της Καλυψώς και από το νεφέλωμα της Ωγυγίας

και σαν ναυαγός μπαίνει στο βέβαιο και ανθρώπινο κύκλο ... Έτσι μας τον λικνίζει ο ποιητής σε υπέροχο μετεωρισμό, ανάμεσα παραμυθιού και αλήθειας.» (Σαλαπάτα – Πανούση, ²1978, 152-153). Ο ομηρικός ήρωας αγωνίζεται για την αίσια έκβαση του περιπετειώδους νόστου του παρουσιάζοντας στη Ναυσικά πτυχές του προσώπου του και αξιοποιώντας ορισμένες από τις παραδοσιακές του ιδιότητες. Οι μαθητές καλούνται να παρακολουθήσουν αυτόν τον αγώνα, που χαρακτηρίζεται από την προσήλωση στον αρχικό στόχο: την επιστροφή στην Ιθάκη.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη ενότητα του σχεδίου διδασκαλίας που προτείνεται εδώ και ο τρόπος προσέγγισής της βρίσκονται σε πλήρη συμβατότητα με τη συλλογιστική του του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών ([ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#)) του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από μετάφραση στο Γυμνάσιο, διότι:

- Ανταποκρίνονται σε εκείνες τις επιδιώξεις του ΑΠΣ που αφορούν τη μελέτη και τη σκιαγράφηση της ηθογραφίας των προσώπων του ομηρικού έπους, ώστε οι μαθητές να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους για τον άνθρωπο· ειδικότερα, η συγκεκριμένη ενότητα σχετίζεται άμεσα με το ήθος και τα κίνητρα της συμπεριφοράς του βασικού ήρωα του έργου.
- Συμβάλλουν στην προσέγγιση επικών ποιητικών τεχνικών, όπως η εναλλαγή τεχνικών της αφήγησης (αφηγηματικών τεχνικών), της τριτοπρόσωπης και της πρωτοπρόσωπης / διαλογικής / δραματικής, και εκφραστικών τρόπων, όπως είναι η παρομοίωση, αλλά και στην αξιολόγηση, στο βαθμό που είναι δυνατόν, του λειτουργικού τους ρόλου.
- Συντελούν στην κατανόηση του έντονα ανθρωποκεντρικού – ανθρωπιστικού χαρακτήρα της «Οδύσσειας», που αναδεικνύει τις ικανότητες του ανθρώπου, καταφάσκει την ανθρώπινη ζωή και μας κάνει υπερήφανους για την ανθρώπινη υπόστασή μας.

- Βοηθούν στην κατανόηση, με αφορμή τον νόστο, της περιπέτειας ενός αρχετυπικού Έλληνα, ενός ήρωα που επιβιώνει, επειδή διαθέτει ευφυΐα, τόλμη και τλημοσύνη.
- Αποτελούν πρόσφορο πεδίο αξιοποίησης διαφορετικών εναλλακτικών υποστηρικτικών υλικών της επικής ποίησης, όπως είναι οι ΤΠΕ και το διαδίκτυο.
- Ανταποκρίνονται στην ανάγκη εφαρμογής σύγχρονων τεχνικών διδασκαλίας και μάθησης, όπως είναι η *ομαδοσυνεργατική προσέγγιση* του κειμένου.
- Συντελούν στην κατανόηση του πολιτισμού της «Οδύσσειας»: αξίες, στάσεις, δράση, ήθη και έθιμα, κοινωνική και πολιτική οργάνωση, θεσμοί, υλικός πολιτισμός κ.ά.
- Βοηθούν τους μαθητές να εκτιμήσουν το ομηρικό έπος ως λογοτεχνικό κείμενο, όπου αποτυπώνεται ένας ολόκληρος κόσμος με τον πολιτισμό, τις αξίες και την κοινωνική και πολιτική του οργάνωση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

- Εξυπηρετείται η ανάπτυξη υψηλού επιπέδου γνωστικών δεξιοτήτων, όπως η *επίλυση προβλήματος*, η αντιμετώπιση του θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, η επικοινωνία και η συνεργασία, καθώς και η μαθητική δημιουργία σε ένα περιβάλλον κριτικής μάθησης.
- Αξιοποιούνται διαδικτυακές πηγές και άλλοι ψηφιακοί τρόποι.
- Χρησιμοποιούνται οι παρακάτω τεχνολογίες:
 - Λογισμικό «Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου»
 - Διαδίκτυο
 - Κειμενογράφος

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ομηρικά Έπη: «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου:

[ζ 139 – 259](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: [Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου](#) [εφαρμογή υποστηρικτικού υλικού – Ψηφιακό Σχολείο].

Ιστοσελίδες

Διδάσκοντας την Οδύσσεια – 11^η Ενότητα: Αποσπάσματα από τη σχετική βιβλιογραφία / αρθρογραφία [«Ελληνικός Πολιτισμός»: Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Η προσωπικότητα της Ναυσικάς](#) Ραψωδία ζ 139-259 – Γενικά σχόλια για τη ραψωδία ζ της Οδύσσειας: [«Φιλολογικά κατασκευάσματα Γυμνασίου» - Ιστολόγιο του Στ. Μανάτου]

Ομήρου, «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου – [Υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό](#). 2011. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου / Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων [Ιστοσελίδα του Α. Πηλαβάκη].

Χρονοπούλου – Πανταζή Χ. [«Η θέση της γυναίκας \(όαρ\) στην ομηρική κοινωνία»](#), 03/04/2011 [«Το blog της Χρύσας» - Ιστολόγιο της Χ. Χρονοπούλου – Πανταζή]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η και 2^η διδακτική ώρα

Ο διδάσκων ενημερώνει τους μαθητές ότι ξεκινούν την εφαρμογή ενός διδακτικού σεναρίου στην 11^η ενότητα και ότι το επόμενο διδακτικό δίωρο θα εργαστούν ομαδικά στο εργαστήρι πληροφορικής. Για αυτό λοιπόν χωρίζονται σε τρεις ομάδες των τριών ατόμων και σε μία των τεσσάρων, υπό την αυστηρή προϋπόθεση οι ομάδες που θα προκύψουν να είναι ισοδύναμες ως προς τη στελέχωσή τους με άτομα εξοικειωμένα με τον υπολογιστή και, επιπρόσθετα, με άτομα που διαθέτουν ευχέρεια

χρήσης του λόγου. Είναι, επίσης, σημαντικό, ο εκπαιδευτικός να κατευθύνει τον χωρισμό και τη σύνθεση των ομάδων διασαφηνίζοντας τον ρόλο που θα κληθεί να παίξει κάθε μαθητής σε αυτές (χειριστής Η/Υ, γνώστης λογισμικού επεξεργασίας κειμένου, γραμματέας). Προκύπτουν, λοιπόν, τέσσερις ομάδες καθεμία από τις οποίες αναλαμβάνει να προσεγγίσει διαφορετικές πτυχές του κειμένου ανάλογα με το Φύλλο Εργασίας που θα της δοθεί. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα η ολιστική θεώρηση του κειμένου από τους μαθητές. Η κατανομή των θεμάτων ανά ομάδα πρέπει να είναι σε αντιστοιχία και με το γνωστικό επίπεδο κάθε ομάδας, ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε κάθε μαθητή να λειτουργήσει ομαδοσυνεργατικά. Οι ομάδες είναι οι εξής:

- Ψυχολόγοι
- 1^η ομάδα Φιλολόγων
- 2^η ομάδα Φιλολόγων
- Κοινωνιολόγοι

Κατόπιν ξεκινά η διδασκαλία της ενότητας με στόχο πρώτα από όλα τη χωροταξική και θεματική πλαισίωση της. Αρχικά, ο διδάσκων με στοχευμένες ερωτήσεις επιδιώκει να ανασύρει την προηγούμενη σχετική γνώση των μαθητών, όπως: «Πού βρίσκεται τώρα ο Οδυσσέας;» και «Πού έχει σταματήσει η εξέλιξη του μύθου;».

Ακολουθεί η ένταξη της ενότητας στη «Φαιακίδα», η οποία καταλαμβάνει περισσότερες από επτά ραψωδίες (ζ - ν 209/<187>) ορίζοντας το μεσαίο τμήμα της «Οδύσσειας», μεταξύ της «Τηλεμάχειας» (α - δ) και της «Μνηστηροφονίας» (ν 210/<187> - ω). Η «Φαιακίδα» παρουσιάζει την τελευταία περιπέτεια του Οδυσσέα πριν από την Ιθάκη. Ο ποιητής της «Οδύσσειας» την επινόησε (Μαρωνίτης, 2005, 60) ως ένα είδος γέφυρας ανάμεσα σε δύο αντίθετους πόλους, την Ωγυγία (χώρος του παραμυθιού) και την Ιθάκη (κόσμος της πραγματικότητας). Ο ταλαιπωρημένος Οδυσσέας περνάει πάλι τα σύνορα του κόσμου των ανθρώπων. Οι Φαίακες, αν και

ζουν απομακρυσμένοι και απομονωμένοι, είναι οι πρώτοι άνθρωποι που θα συναντήσει ο Οδυσσέας από τότε που έχασε τους συντρόφους του, οκτώ χρόνια πριν. Στη Σχερία, χώρα της ειρήνης, του πολιτισμού και της ευτυχίας, ο Οδυσσέας θα ξανακερδίσει την αυτοεκτίμησή του, θα ξαναβρεί τον εαυτό του και θα αναχωρήσει τρεις μέρες αργότερα για την Ιθάκη φροντισμένος, καλοντυμένος, εφοδιασμένος με νέα αυτοπεποίθηση και πλούσια δώρα (Latacz, 2000, 213). Μια ευρύτερη λειτουργία της «Φαιακίδας» είναι να αντιπαραβάλλει την ειρήνη της Σχερίας με την αταξία που επικρατεί στην Ιθάκη κατά την απουσία του Οδυσσέα (West κ.ά., 2004). Δύο επιπλέον σχόλια για τη Σχερία: τονίζει ιδιαίτερα τον αντιπολεμικό χαρακτήρα της «Οδύσσειας» (Σαμαρά, 1978, 65)· αν και την ταύτισαν ήδη από τον 5 αι. π. Χ. με την Κέρκυρα, καλό θα ήταν να μην την αναζητήσουμε στο χάρτη, γιατί πρόκειται για φανταστικό, μυθικό τόπο (Σαμαρά, 1978, 67· Κακριδής, 1980, 107¹· Κομνηνού-Κακριδή, 1984, 324 σημ. 127· Κακριδή, 1996, 258). Εξάλλου, σύμφωνα με τους στ. 249-250 οι Φαίακες «μένουν και παράμερα, στα έσχατα όρια του πολυκύμαντου πελάγου», δηλαδή έξω από τον γνωστό κόσμο, ενώ και στον στ. 11/<8> παρουσιάζονται να ζουν πέραν των ορίων της οικουμένης.

Έπεται η ανάγνωση της περιληπτικής αναδιήγησης της ζ ραψωδίας: «Οδυσσέως ἄφιξις εἰς Φαίακας» (Ἀφιξη του Οδυσσέα στη χώρα των Φαιάκων – τη Σχερία). Έτσι οι μαθητές θα μπορούν: α) Να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της πλοκής του μύθου στη ραψωδία ζ. β) Να επισημάνουν κρίσιμα σημεία του κειμένου αλλά και σημαντικές λεπτομέρειες (π.χ. τη θεϊκή επέμβαση της Αθηνάς). γ) Να παρακολουθήσουν με μεγαλύτερο ενδιαφέρον το ομηρικό κείμενο που ακολουθεί και να γίνουν περισσότερο προσεκτικοί κατά την ερμηνεία του (Ιγνατιάδης κ.ά., 63-64).

¹ Το ενδιαφέρον κεφάλαιο «Η γεωγραφία της Οδύσσειας», σσ. 92-108, από το βιβλίο του Ι. Θ. Κακριδή, *Προομηρικά, Ομηρικά, Ησιόδεια*, Αθήνα 1980, υπάρχει στο διαδίκτυο, στον ιστοχώρο [Ελληνικός Πολιτισμός](#).

Στη συνέχεια, ο διδάσκων αξιοποιεί τον προοργανωτή της υπό διδασκαλία ενότητας, ορίζοντας το κύριο θέμα της και προσανατολίζοντας τους μαθητές ως προς αυτό που θα ακολουθήσει.

Κατόπιν, ξεκινά η διδασκαλία του ομηρικού κειμένου (ραψ ζ 139~259) με μια καλή ανάγνωση όλου του κειμένου από τον διδάσκοντα. Στη συνέχεια, αποφεύγεται η επεξεργασία του κειμένου σε επίπεδα σαφώς διακεκριμένα μεταξύ τους (λεξιλογικό, σημασιολογικό, πραγματολογικό-ιδεολογικό) που κατακερματίζει το κείμενο, αντίθετα προτιμάται ένας πιο φυσικός - λογικός τρόπος προσέγγισης και συνεξέτασης όλων των στοιχείων του περιεχομένου και μορφής με άξονα τη νοηματική εξομάλυνση - κατανόηση της συγκεκριμένης ενότητας. Με κατευθυνόμενες ερωτήσεις ο εκπαιδευτικός επιχειρεί να προσπελάσει όλα τα καίρια σημεία της ενότητας, ενώ στο τέλος υπάρχει πρόβλεψη για γενικές ερωτήσεις που στοχεύουν στη σύνθεση και την αναθεώρηση.

3^η και 4^η διδακτική ώρα

Οι ομάδες στο εργαστήριο πληροφορικής παίρνουν θέση μπροστά στους υπολογιστές και ανοίγουν το Φύλλο Εργασίας που έχει αποθηκεύσει ο εκπαιδευτικός στην *Επιφάνεια Εργασίας* του υπολογιστή τους, ενώ παράλληλα μοιράζεται στην κάθε ομάδα το Φύλλο και σε έντυπη μορφή. Το Φύλλο Εργασίας είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα, ανάλογα με τον ρόλο που έχει αναλάβει η καθεμία από αυτές. Έτσι, ο τρόπος εργασίας της κάθε ομάδας εξελίσσεται ως εξής:

Ομάδα Ψυχολόγων: Αναλαμβάνουν να σκιαγραφήσουν μόνοι τους το ήθος της Ναυσικάς με βάση στοιχεία του κειμένου, παρακολουθώντας τη στάση της απέναντι στον Οδυσσέα και στις ακόλουθές της. Την ηθογράφηση της Ναυσικάς την καταγράφουν σε ένα κείμενο σε αρχείο Word. Κατόπιν, αφού μεταβούν στον ιστοχώρο «Ελληνικός Πολιτισμός» και στην ιστοσελίδα «Φιλολογικά Κατασκευάσματα Γυμνασίου», μελετούν κείμενα σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα και καλούνται να συμπληρώσουν με νέα στοιχεία το δικό τους κείμενο.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να επισημάνουν και να τονίσουν το ήθος της Ναυσικάς: α) Τη θαρραλέα στάση της και τη συμπεριφορά της, όταν αντίκρισε γυμνό τον Οδυσσέα. β) Την ευγενική συμπεριφορά της προς τον ξένο (ανταπόδοση του επαίνου στον Οδυσσέα). γ) Την ασυνήθιστη και απροσδόκητη για μια κοπέλα της ηλικίας της ωριμότητα που προδίδουν τα λόγια της. δ) Την ανταπόκριση στην ικεσία του Οδυσσέα και την προθυμία της να τον φιλοξενήσει. ε) Την περηφάνια της για την καταγωγή της (Ιγνατιάδης κ.ά., 2000, 186).

Πρώτη ομάδα Φιλολόγων: Αναλαμβάνουν αρχικά να μεταβούν στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου» του Ψηφιακού Σχολείου και να διαβάσουν τις σχετικές με την ομηρική παρομοίωση πληροφορίες, ανακαλώντας έτσι στη μνήμη τους τις γνώσεις που απέκτησαν παλαιότερα. Κατόπιν, καλούνται να εντοπίσουν τις δύο διεξοδικές παρομοιώσεις της ενότητας (στ. 163-169 η πρώτη και στ. 196-206), στη συνέχεια να τις αναλύσουν (αναφορικό μέρος, δεικτικό μέρος, όροι που παρομοιάζονται, το κοινό τους σημείο, χώρος από τον οποίο αντλείται το υλικό για την παρομοίωση) και κατόπιν να προσδιορίσουν τη λειτουργία τους. Τις επισημάνσεις τους τις καταγράφουν σε ένα κείμενο σε αρχείο Word. Τέλος μεταβαίνουν στο Υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό» του Υπουργείου Παιδείας και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, αντλούν ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις δύο παρομοιώσεις και συμπληρώνουν, όπου χρειάζεται, το κείμενό τους.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να μπορούν να αξιοποιήσουν και να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους από την ενότητα 9 για τις εκτεταμένες / διεξοδικές παρομοιώσεις της ενότητας 11. Στην πρώτη παρομοίωση (αναφορικό μέρος: στ. 163-167, δεικτικό μέρος: στ. 168-169) παρομοιάζεται ο Οδυσσέας με λιοντάρι. Το κοινό τους σημείο είναι η άγρια όψη, η ορμητική κίνηση και η ανάγκη που τους πιέζει. Στη δεύτερη παρομοίωση (αναφορικό μέρος: στ. 196-204, δεικτικό μέρος: 205-206)

παρομοιάζεται η Ναυσικά με το βλαστάρι της ιερής φοινικιάς της Δήλου. Το κοινό τους σημείο είναι η ομορφιά τους και ο θαυμασμός που νιώθει ο Οδυσσέας μπροστά σε αυτήν. Και τις δύο παρομοιώσεις ο Όμηρος τις δανείζεται από τη φύση, την πρώτη από το ζωικό βασίλειο, τη δεύτερη από το φυτικό. Όσον αφορά τη λειτουργία των παρομοιώσεων, φωτίζουν και ζωντανεύουν τη ζητούμενη εικόνα, καθώς την παραλληλίζουν με μια γνωστή, χαρίζοντας σαφήνεια και παραστατικότητα (υπογραμμίζοντας η πρώτη την άγρια όψη του Οδυσσέα και η δεύτερη την ομορφιά της Ναυσικάς)· απομακρύνουν για λίγο τον ακροατή από τον ηρωικό κόσμο, για να επιστρέψει όμως αμέσως μετά σε αυτόν πλουσιότερος, με την εμπειρία μιας γνωστής του εικόνας, που κεντρίζει τη φαντασία του και τον βοηθάει να συλλάβει το ζητούμενο· συμπληρώνουν και πλουτίζουν την περιγραφή, καθώς εισάγουν στον ηρωικό κόσμο του έπους στοιχεία της καθημερινής ζωής (εδώ, από τη φύση)· τέλος, ποικίλλουν την αφήγηση.

Δεύτερη ομάδα Φιλολόγων: Αναλαμβάνουν, αρχικά, να χωρίσουν το λόγο του Οδυσσέα προς τη Ναυσικά σε ομάδες στίχων (επιμέρους ενότητες), να παρουσιάσουν με συντομία το θέμα τους και να δείξουν αν η συγκεκριμένη οργάνωση του λόγου εξυπηρετεί τον σκοπό του Οδυσσέα, που είναι να βρει προστασία και φροντίδα. Τις επισημάνσεις τους τις καταγράφουν σε ένα κείμενο σε αρχείο Word. Στη συνέχεια, αφού μελετήσουν ενδιαφέροντα στοιχεία από τον ιστοχώρο «Ελληνικός Πολιτισμός» και από το Υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό» του Υπουργείου Παιδείας και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, να συμπληρώσουν την απάντησή τους, όπου χρειάζεται.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να παρουσιάσουν τα μέρη που αποτελούν τον λόγο του Οδυσσέα και το αποτέλεσμα που το καθένα επιφέρει. Μία ενδεικτική απάντηση: α) στ. 185: ικετευτική προσφώνηση, η οποία προκαλεί οίκτο στη Ναυσικά αλλά και την καθησυχάζει, β) στ. 186-206: εκτενές εγκώμιο της εξωτερικής ομορφιάς της Ναυσικάς και μακαρισμοί των γονέων, των αδελφών και κυρίως του άντρα που

θα την παντρευτεί, με στόχο να κερδίσει την εύνοιά της. Μέσα σε αυτούς τους στίχους ο Οδυσσέας παρεμβάλλει τεχνηέντως κάτι από την ιστορία και τα πάθη του (στ. 200-201), προβάλλοντας διακριτικά το δικό του πρόσωπο και υπονοώντας ότι είναι άνθρωπος βασανισμένος, γ) στ. 207-214: σύντομη αναδρομή στην πρόσφατη ταλαιπωρία του και διατύπωση του τωρινού φόβου του ότι μπορεί και εδώ να δοκιμάσει νέες συμφορές, προκαλώντας έτσι τον οίκτο και τη συμπάθεια της βασίλοπούλας και αναθέτοντάς της τον ρόλο του σωτήρα του, δ) στ. 215-220: παράκληση προς τη Ναυσικά, ως τη μόνη από την οποία περιμένει βοήθεια και υποβολή ενός μικρού αιτήματος, να του δείξει την πόλη και να του δώσει κάποιο ρούχο, ε) στ. 221-222: δύο προσεγμένες ευχές, μία γενική (στ. 221) και μία συγκεκριμένη (στ. 222), που είναι σύμφωνες με τις επιθυμίες της έφηβης κόρης και δεν μπορούν να την αφήσουν ασυγκίνητη, στ) στ. 223-224: ενίσχυση της δεύτερης ευχής με μια διαχρονική γνώμη, δικαιολογώντας έτσι τη σπουδαιότητά της.

Αξιολογείται, επίσης, η ικανότητα των μαθητών να αναγνωρίσουν την αριστουργηματική δομή του ικετευτικού λόγου, ο οποίος δεν αφήνει περιθώρια αποτυχίας, όπως αποδεικνύει η απάντηση της Ναυσικάς: οι επιμέρους ενότητες, η σειρά και η έκταση που δίνεται στην καθεμιά, καθώς και ο τρόπος σύνδεσης και συνοχής τους έχουν σοφά υπολογιστεί.

Ομάδα Κοινωνιολόγων: Αναλαμβάνουν να αντλήσουν από την περιληπτική αναδιήγηση της ζ ραψωδίας και από το κείμενο της ενότητας 11 πληροφορίες για τη θέση της γυναίκας στην ομηρική εποχή και να συγκρίνουν τη θέση αυτή με τη θέση της γυναίκας στη σημερινή εποχή, εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές. Τις πληροφορίες και τα συμπεράσματά τους τα καταγράφουν σε ένα κείμενο σε αρχείο Word. Στη συνέχεια, αφού μεταβούν στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου» του Ψηφιακού Σχολείου και σε ένα συγκεκριμένο ιστολόγιο, διαβάζουν για τη θέση της γυναίκας στην ομηρική κοινωνία και συμπληρώνουν την απάντησή τους με νέα στοιχεία.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να επισημάνουν πως οι γυναίκες της ομηρικής εποχής κυκλοφορούν ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς: η Ναυσικά πηγαίνει μόνη της, μαζί με τις υπηρέτριες, να πλύνει τα ρούχα στο ποτάμι. Οι γυναίκες είναι σεβαστές και έχουν λόγο και δράση στο πλαίσιο της οικογένειας: ο Οδυσσέας εύχεται στη Ναυσικά, στους στ. 221-224, σύντροφο ζωής, σπιτικό και ομοφροσύνη, τονίζοντας την αξία της οικογενειακής θαλπωρής και αγάπης. Στη σύγχρονη του Ομήρου ναυτική κοινωνία, την οποία παρουσιάζει η «Οδύσσεια», η γυναίκα έχει μια ξεχωριστή θέση μέσα στο σπίτι και η διαπίστωση αυτή πιστοποιείται από το γεγονός ότι η συζυγική αγάπη και η νοσταλγία της οικογενειακής ζωής αποτελούν το βασικό θέμα της «Οδύσσειας» (Κουλικούρδη, ²1978, 117-118). Η συμβουλή, επίσης, της Ναυσικάς προς τον Οδυσσέα να απευθυνθεί πρώτα στη μητέρα της, γιατί, αν κερδίσει τη συμπάθειά της, θα πετύχει γρήγορα τον νόστο του, δείχνει πως δίπλα στο βασιλιά Αλκίνοο στέκει ισότιμη και πιο σεβαστή η βασίλισσα Αρήτη.

Αξιολογείται, ακόμη, η ικανότητα των μαθητών να αναγνωρίσουν πως η ομηρική γυναίκα παρουσιάζεται γενικά σε πολύ καλύτερη θέση από τη γυναίκα της κλασικής εποχής (Σαμαρά – Τοπούζης, 2009, 72), παρουσιάζει κάποιες ομοιότητες με τη γυναίκα στη σύγχρονη εποχή (ελευθερία δράσης, σημασία που αποδίδει στη δημιουργία ευτυχισμένης οικογένειας), υπάρχουν όμως και πολύ μεγάλες διαφορές (σήμερα η γυναίκα θεωρείται ισότιμη με τον άνδρα, μορφώνεται, εργάζεται, είναι οικονομικά ανεξάρτητη και αυτόνομη). Δεν μπορούμε όμως να παραβλέψουμε πως «όλη αυτή η άνεση μιας κοπέλας [της Ναυσικάς] πρέπει να είναι χαρακτηριστικό μιας νέας εποχής (Β΄ Αποικισμός) που, τηρουμένων των αναλογιών, δεν απέχει πολύ από σήμερα» (Σαμαρά, 1978, 65).

5η διδακτική ώρα

Στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου που διαθέτει οθόνη προβολής κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τις εργασίες της μέσω ενός εκπροσώπου της, τον οποίο

η ίδια ορίζει. Οι υπόλοιπες ομάδες σχολιάζουν, ρωτούν, αμφισβητούν, συμπληρώνουν. Το τελικό προϊόν των εργασιών αποτελεί ερέθισμα για μια γόνιμη συζήτηση τόσο μεταξύ των μαθητών, όσο και μεταξύ των μαθητών και του διδάσκοντος. Ο διδάσκων βέβαια επισημαίνει, σύμφωνα με την αξιολόγηση, τις αρετές, αλλά και τις αδυναμίες των εργασιών. Η παρέμβασή του έχει περισσότερο το στοιχείο του επαίνου της προσπάθειας των ομάδων, παρά το χαρακτήρα της βαθμολόγησης. Στη συνέχεια, οι μαθητές συζητούν από κοινού για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, αλλά και τα οφέλη που αποκόμισαν κατά τη διαδικασία σύνθεσης και δημιουργίας των εργασιών τους.

Ας σημειωθεί ότι κρίνεται σκόπιμο να γίνει πρώτα η παρουσίαση των εργασιών των μαθητών και να ακολουθήσει η ανάρτηση στον ιστότοπο Free Open eClass την επόμενη διδακτική ώρα, για να έχουν τη δυνατότητα να διορθώσουν κάτι, μετά τις επισημάνσεις από τον διδάσκοντα και τους συμμαθητές τους.

6η διδακτική ώρα

Οι μαθητές στο εργαστήρι πληροφορικής ανά ομάδες προβαίνουν σε πιθανές διορθώσεις κάποιων σημείων των εργασιών τους ή της συνολικής εικόνας τους. Κατόπιν, τις αναρτούν στον ιστότοπο Free Open eClass, όπου έχει δημιουργηθεί ήδη από τον διδάσκοντα το μάθημά τους και έχουν και οι ίδιοι πρόσβαση ως βοηθοί του εκπαιδευτικού.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας **Ομάδα ψυχολόγων**

- Σκιαγραφήστε το ήθος της βασιλοπούλας των Φαιάκων παρακολουθώντας με βάση το [κείμενο](#) τη στάση της απέναντι στον ικέτη Οδυσσέα και στις ακόλουθες της. Καταγράψτε σε ένα κείμενο σε αρχείο Word την απάντησή σας, τεκμηριώνοντας την με παραπομπές σε συγκεκριμένους στίχους.
- Μεταβείτε στον ιστοχώρο <<Ελληνικός πολιτισμός>> και διαβάστε από τα [Αποσπάσματα από τη σχετική βιβλιογραφία / αρθρογραφία το 2 και το 3](#). Στη συνέχεια, μεταβείτε στην ιστοσελίδα <<Φιλολογικά κατασκευάσματα Γυμνασίου>> και διαβάστε [τη σχετική με την προσωπικότητα της Ναυσικάς ενότητα](#). Συμπληρώστε με νέα στοιχεία το κείμενό σας. Μπορείτε να το εμπλουτίσετε και με κάποιες εικόνες από τους συγκεκριμένους ιστοχώρους.

Μπράβο, παιδιά! Τα καταφέρατε!

Συνεχίζουμε την επόμενη φορά με την παρουσίαση των εργασιών σας.

Φύλλο Εργασίας **Πρώτη ομάδα Φιλολόγων**

Αποστολή σας είναι να αναλύσετε τις δύο διεξοδικές παρομοιώσεις που υπάρχουν στην [ενότητα](#).

- Για να το κάνετε αυτό ευκολότερα, μεταβείτε στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου» του Ψηφιακού Σχολείου και διαβάστε τις σχετικές με την ομηρική παρομοίωση πληροφορίες ([«Τα χαρακτηριστικά της ομηρικής παρομοίωσης»](#)). Έτσι θα θυμηθείτε γνώσεις που αποκτήσατε κατά τη διδασκαλία προηγούμενων ενοτήτων.
- Δημιουργήστε τώρα στην *Επιφάνεια Εργασίας* των Windows ένα αρχείο Word με τίτλο «Παρομοιώσεις».
- Τώρα να εντοπίσετε στην ενότητα τις δύο διεξοδικές παρομοιώσεις, να τις αναλύσετε (αναφορικό μέρος, δεικτικό μέρος, όροι που παρομοιάζονται, το κοινό τους σημείο, χώρος από τον οποίο αντλείται το υλικό για την παρομοίωση) και να προσδιορίσετε τη λειτουργία τους. Καταγράψτε στο αρχείο «Παρομοιώσεις» την απάντησή σας, τεκμηριώνοντάς την με παραπομπές σε συγκεκριμένους στίχους.
- Ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις δύο παρομοιώσεις μπορείτε να αντλήσετε και από το έργο «Ομήρου, Οδύσσεια. Α΄ Γυμνασίου: [Υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό](#)» του Υπουργείου Παιδείας και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, σελ. 67 (2^η παράγραφος) και σελ 68 (3^η παράγρ. η οποία συνεχίζεται και στη σελ. 69).

Μπράβο, παιδιά! Τα καταφέρατε!

Συνεχίζουμε την επόμενη φορά με την παρουσίαση των εργασιών σας.

Φύλλο Εργασίας Δεύτερη ομάδα Φιλολόγων

- Προσπαθήστε να ανιχνεύσετε στην ενότητα, τον τρόπο με τον οποίο επιχειρεί ο Οδυσσέας να βρει προστασία και φροντίδα απευθυνόμενος στη Ναυσικά. Συγκεκριμένα, χωρίστε τον λόγο του Οδυσσέα σε ομάδες στίχων (επιμέρους ενότητες), παρουσιάστε με συντομία το θέμα τους και καταγράψτε τον στόχο που κάθε φορά επιδιώκεται. Θεωρείτε τυχαία ή σοφά υπολογισμένη τη σειρά, την έκταση και τη μεταξύ τους σύνδεση; Η συγκεκριμένη δομή του λόγου, κατά τη γνώμη σας, προεξοφλεί την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου; Παρουσιάστε τεκμηριωμένα την άποψή σας καταγράφοντας την απάντησή σας στο αρχείο Word με τίτλο «Δομή του λόγου του Οδυσσέα».
- Μεταβείτε:α) στον ιστοχώρο «Ελληνικός Πολιτισμός» για να μελετήσετε από τις Ερμηνευτικές επισημάνσεις την 5^η, β) στο έργο «Ομήρου, *Οδύσσεια*. Α΄ Γυμνασίου: Υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό» του Υπουργείου Παιδείας και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, σελ. 68, και, αφού διαβάσετε ενδιαφέροντα στοιχεία που έχουν σχέση με την εργασία σας, να ελέγξετε την απάντησή σας και να τη συμπληρώσετε.

Μπράβο, παιδιά! Τα καταφέρατε!

Συνεχίζουμε την επόμενη φορά με την παρουσίαση των εργασιών σας.

Φύλλο Εργασίας **Ομάδα Κοινωνιολόγων**

- Δημιουργήστε στην *Επιφάνεια Εργασίας* των Windows ένα αρχείο Word με τίτλο «Θέση της γυναίκας στην ομηρική και τη σημερινή εποχή».
- Διαβάζοντας με προσοχή την [περιληπτική αναδιήγηση της ζ ραψωδίας και το κείμενο της ενότητας 11](#), επιλέξτε εκείνα τα στοιχεία που περιλαμβάνουν πληροφορίες για τη θέση της γυναίκας στην ομηρική εποχή. Μπορείτε παράλληλα να συγκρίνετε τη θέση της γυναίκας τότε και σήμερα εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές. Καταγράψτε την απάντησή σας σε ένα κείμενο στο αρχείο Word που δημιουργήσατε, τεκμηριώνοντάς την με παραπομπές σε συγκεκριμένους στίχους.
- Μεταβείτε στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου» του Ψηφιακού Σχολείου και συγκεκριμένα στο σημείο «[Η ζωή της γυναίκας την εποχή του Ομήρου](#)». Μεταβείτε, επίσης, στο συγκεκριμένο ιστολόγιο και διαβάστε για [τη θέση της γυναίκας στην ομηρική κοινωνία](#). Συμπληρώστε την απάντησή σας με νέα στοιχεία. Μπορείτε να εμπλουτίσετε το κείμενό σας και με κάποιες εικόνες από αυτούς τους ψηφιακούς πόρους.

Μπράβο, παιδιά! Τα καταφέρατε!

Συνεχίζουμε την επόμενη φορά με την παρουσίαση των εργασιών σας.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Θα μπορούσε το σενάριο να μετασχηματιστεί στο πλαίσιο ενός πολιτιστικού προγράμματος, μιας διαθεματικής εργασίας ή μιας ερευνητικής εργασίας με τη μέθοδο Project, με θέμα τη θέση της γυναίκας στην ομηρική εποχή και τη σύγκρισή της με τη θέση της σε άλλες εποχές και, κυρίως, στη σύγχρονη, όπως υποδεικνύεται στο σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 78, [Γ. Θέματα για συζήτηση – Εργασίες, 6](#). Σε αυτή την περίπτωση, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, διαβάζουν χωρία από το ομηρικό κείμενο, τα οποία αφορούν άλλες γυναικείες μορφές, όπως είναι η Ελένη και η Πηνελόπη, και στη συνέχεια κατευθύνονται σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες και στο λογισμικό [«Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου»](#), που βρίσκεται στην πλατφόρμα του Ψηφιακού Σχολείου, για την αναζήτηση υλικού σχετικά με το θέμα σε άλλα ποιητικά και πεζά κείμενα της αρχαιοελληνικής και νεοελληνικής λογοτεχνίας, σε δημοσιογραφικά κείμενα κ.λπ. Μια όμως τέτοιου είδους προσέγγιση στη συγκεκριμένη ενότητα της «Οδύσσειας» θα παρουσίαζε αισθητές αποκλίσεις από τους διδακτικούς στόχους που καταγράφονται στο [Βιβλίο Εκπαιδευτικού, σελ. 69](#), θα προϋπέθετε τη διάθεση περισσότερων διδακτικών ωρών για τη συγκεκριμένη ενότητα (στο [Βιβλίο Εκπαιδευτικού, σελ. 14, VII. Ενδεικτικός Προγραμματισμός της διδασκτέας ύλης](#), προβλέπεται η διάθεση μίας μόνο διδακτικής ώρας για την επεξεργασία της 11^{ης} Ενότητας: ζ περίληψη – ζ 139-259 ανάλυση: Συνάντηση Οδυσσέα – Ναυσικάς) και θα παρουσίαζε αυξημένο βαθμό δυσκολίας, οπότε θα ήταν προτιμότερο η συγκεκριμένη διαθεματική προσέγγιση να ανατεθεί στους μαθητές ως κατ' οίκον εργασία.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η «Ομήρου *Οδύσσεια*» διδάσκεται κανονικά δύο ώρες την εβδομάδα από τον Σεπτέμβριο μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Προβλέπεται να διατεθούν συνολικά 35-40 διδακτικές ώρες. Ωστόσο, η

σχολική πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική: ο διαθέσιμος χρόνος μετά τη διδασκαλία της εισαγωγής (χρειάζονται τουλάχιστον τρεις διδακτικές ώρες) για τις διδακτέες ενότητες του βιβλίου είναι αισθητά λιγότερος από τον προβλεπόμενο και απαιτείται αυστηρός προγραμματισμός και μεγάλη οικονομία χρόνου για τη συνεπή και σοβαρή διδασκαλία τους. Συνεπώς, η πίεση του χρόνου ενδεχομένως να επηρεάσει την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου, με την έννοια ότι ούτε ο διδάσκων θα μπορεί να είναι όσο θα πρέπει αναλυτικός, λ.χ. στη χωροταξική και θεματική πλαισίωση της ενότητας ή στις οδηγίες του για τη συμπλήρωση των Φύλλων Εργασίας ούτε οι μαθητές θα διαθέτουν πολύ χρόνο για την επεξεργασία τους.

Είναι απαραίτητη, επίσης, η προσυνεννόηση με τον καθηγητή της Πληροφορικής για τη διάθεση του εργαστηρίου για ένα συνεχές δίωρο, προκειμένου να εφαρμοστεί το συγκεκριμένο σενάριο. Καλό θα ήταν, αν χρειάζεται, να ασκηθούν οι μαθητές για μία ώρα στην εξοικείωση με τις ΤΠΕ στο εργαστήριο πληροφορικής, πριν υλοποιηθεί το σενάριο.

Αν ο φιλόλογος κρίνει πως το θέμα της ομάδας των Κοινωνιολόγων είναι αρκετά δύσκολο και απαιτητικό, μπορεί να το αντικαταστήσει με κάποιο άλλο, όπως είναι η μελέτη στην Ενότητα 11 του θεσμού της ικεσίας ή της φιλοξενίας.

Το συγκεκριμένο εφαρμοσμένο σενάριο τροποποιήθηκε σε σύγκριση με το συνταγμένο, κυρίως ως προς τον αριθμό των Φύλλων Εργασίας. Το συνταγμένο σενάριο περιλαμβάνει εννέα Φύλλα Εργασίας, ένα για κάθε ομάδα. Επειδή όμως το τμήμα, όπου εφαρμόστηκε το συγκεκριμένο σενάριο, αποτελείται από δεκατρείς μόνο μαθητές, συγκροτήθηκαν τέσσερις ομάδες και κατά συνέπεια αξιοποιήθηκαν μόνο τέσσερα Φύλλα Εργασίας. Επιλέχθηκαν τα Φύλλα Εργασίας της ομάδας των Ψυχολόγων (της Ναυσικάς), των δύο ομάδων των Φιλολόγων και των Κοινωνιολόγων, επειδή το αντικείμενο μελέτης και έρευνας κρίθηκε πιο συμβατό με το γνωστικό και νοητικό επίπεδο των συγκεκριμένων μαθητών.

Ως προς τις τροποποιήσεις, μόνο στη δεύτερη ομάδα των Φιλολόγων σημειώθηκαν κάποιες που αξίζει να σημειωθούν. Πρώτα από όλα δε χρησιμοποιήθηκε το Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, για την ανεύρεση του λήμματος «δομή», διότι οι μαθητές γνωρίζουν τι σημαίνει ο όρος και, επιπλέον, σε περίπτωση που δε το θυμόντουσαν, θα δυσκολεύονταν να κατανοήσουν το συγκεκριμένο ορισμό, όπως παρατίθεται στο λεξικό. Επίσης, παραλείφθηκε ο ψηφιακός πόρος για την παρουσίαση του βιβλίου «Ομήρου Οδύσσεια. Δοκιμές μετάφρασης» από το Κέντρο Ερευνών και Εκδόσεων, γιατί αυτά που ανέφερε καλύπτονταν από τους άλλους δύο ψηφιακούς πόρους για τη δομή του λόγου του Οδυσσέα.

Ως προς την εφαρμογή του, το συγκεκριμένο σενάριο κύλησε ομαλά, οι μαθητές συνεργάστηκαν χωρίς προβλήματα και οι περισσότερες ομάδες μπόρεσαν να ολοκληρώσουν εντός του προβλεπόμενου χρόνου τις εργασίες τους. Παρατηρήθηκε όμως ότι αρκετοί μαθητές δε διαθέτουν ευχέρεια στη χρήση του Η/Υ και του κειμενογράφου. Κάποιες ομάδες μάλιστα είχαν ανάγκη την καθοδήγηση του διδάσκοντος, ακόμη και σε θέματα κατανόησης των ερωτήσεων και των κειμένων, όπως λ.χ. η ομάδα των Κοινωνιολόγων, που ανέλαβε ίσως και την πιο απαιτητική αποστολή, αλλά και η πρώτη ομάδα των Φιλολόγων (παρομοιώσεις). Η καθοδήγηση πάντως λειτουργούσε περισσότερο σε πλαίσιο συμβουλευτικό και ενθαρρυντικό, παρά στην παροχή και μόνο διευκρινίσεων και κατευθύνσεων, προκειμένου να κινηθούν και μόνοι στην έρευνα και αναζήτηση. Η δε δεύτερη ομάδα των Φιλολόγων (δομή του λόγου του Οδυσσέα) προχώρησε πολύ εποικοδομητικά στην αυτοδιόρθωση αξιοποιώντας τους ψηφιακούς πόρους, και τόνισε με άλλο χρώμα τις διορθώσεις της εργασίας της.

Γενικά, οι μαθητές αποκόμισαν μια εποικοδομητική εμπειρία έρευνας και συνεργασίας μεταξύ τους, πράγμα το οποίο το επισήμαναν και οι ίδιοι στην ολομέλεια και δήλωσαν ότι θα ήθελαν να επαναληφθεί μια τέτοια δραστηριότητα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Ιγνατιάδης, Γ. Μ. – Κακουλίδης, Λ. & Α. Χαραλαμπίδης. 2000. *Ομηρικά έπη. Ομήρου «Οδύσσεια». Επιλογή ραψωδιών και αποσπασμάτων (α-ω)*. Βιβλίο του καθηγητή. Α' Γυμνασίου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Κακριδή, Ε. Ι. 1996. «Λύσεις ανάγκης», *Φιλολόγος* 85, 249-63.

Κακριδής, Ι. Θ. ²1979 [¹1971]. *Ξαναγυρίζοντας στον Όμηρο*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Κακριδής, Ι. Θ. 1980. *Προομηρικά, Ομηρικά, Ησιόδεια*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Kalantzis, M. & B. Cope. 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*.

<http://neamathisi.com/learning-by-design/>

Κολικούρδη, Γ. ²1978 [1976]. «Η διδασκαλία της ραψωδίας ζ της *Οδύσσειας*». Στο *Εισηγήσεις. Η Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση. Η Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως*, 114-118. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Κομνηνού - Κακριδή Ο. 1984. *Σχέδιο και τεχνική της Οδύσσειας*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Κουτσογιάννης, Δ., Ακριτίδου, Μ. & Σ. Αντωνοπούλου. 2010. «Διαδραστικά συστήματα διδασκαλίας και η αξιοποίησή τους στα φιλολογικά μαθήματα». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη*

διδασκτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ. Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/11/diadrastikoipe02final-100913082431-phpapp01.pdf>

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deutero bathmia_ekpaideuse..pdf

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Παυλίδου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: για διαθεματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ζώνης φιλολογικών μαθημάτων και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/melete_gia_ta_diathem atika_senaria_koutsogiannes-paulidou.pdf

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Latacz, J. 2000. *Όμηρος. Ο θεμελιωτής της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*. Μτφρ. Ε. Σιστάκου, επιμέλεια: Α. Ρεγκάκος. Αθήνα: Παπαδήμας.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2005. *Επιλεγόμενα στην ομηρική Οδύσσεια*. Αθήνα: Κέδρος.

Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Μάιος 2011 στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»: Βασικό Επιμορφωτικό

Υλικό. Τόμος Β. Ειδικό μέρος: ΠΕ 02. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – ΕΣΠΑ 2007-13.

<http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/filologoi/2.%20TOMOS%20B%20FILOLOGOI.pdf>

Μιρώ, Α. 1995. *Η καθημερινή ζωή στην εποχή του Ομήρου*. Μτφρ. Κ. Παναγιώτου. Αθήνα: Παπαδήμας.

Παναγιώτου, Π. Κ. ²1978 [1976]. «Η διδασκαλία του Ηροδότου από μετάφραση». Στο *Εισηγήσεις. Η Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση. Η Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία* του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως, 143-151. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Παπαγεωργίου, Κ. Γ. 1986. *Ο Όμηρος. Πρόσωπα, πράγματα και ιδέες στην Ιλιάδα & Οδύσσεια*. Αθήνα: χ. έ.

Παπαδοπούλου, Μ. 1990. «Τάκης Σινόπουλος, “Ο Οδυσσέας στο ποτάμι”». Στο *Μεταπολεμική ποίηση*, έκδοση Ομάδας Φιλολόγων του Συνδέσμου Φιλολόγων Ρεθύμνου, φιλολογική επιμέλεια Θ. Τσιάτσικας, 275-295. Ρέθυμνο: Τυποσπουδή.

Πόλκας, Λ, & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf

Σαλαπάτα – Πανούση, Δ. ²1978 [1976]. «Διάγραμμα διδασκαλίας *Οδύσσειας*: ζ 112-212». Στο *Εισηγήσεις. Η Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση. Η*

Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως, 152-161. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Σαμαρά, Μ. – Τοπούζης, Κ. 2009. *Αρχαία Ελληνικά (μτφρ). Ομηρικά έπη. Οδύσσεια.* Α΄ Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Schadewaldt, W. 1982. *Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου.* Τόμος Β΄: *Ομηρικές Σκηνές.* Μτφρ. Φ. Ι. Κακριδής. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* Cambridge MA: Harvard University Press.

West, S., Heubeck, A. & J. B. Hainsworth. 2004. *Ομήρου Οδύσσεια. Κείμενο και ερμηνευτικό υπόμνημα.* Τόμος Α΄. Ραψωδίες α-θ. Μτφρ. Μ. Καίσαρ, επιμέλεια: Α. Ρεγκάκος. Αθήνα: Παπαδήμας.

[27/2/2015]